

УДК 338:6П  
ББК 65.011.3  
Н 90

**У. АШҮРОВ,  
Н.М. НУРБОЕВ**

## **МАНФИАТИ ЧОМЕА ВА НЕЪМАТҲОИ ЧАМЪИЯТӢ**

Ҳар як чомеаи инсонӣ манфиатҳои хоси худро дорост ва пайваста бо марҳалаҳои инкишоф зинаҳои нави манфиату ҳадафҳои он касб мегардад. Рушди мунтазами чомеа, густариши паҳлӯҳои он аз сатҳи ташкили идораи оқилона алоқамандӣ дорад. Ташкили идораи чомеа пажӯҳиши домнадори манфиатҳои чомеа ва дар таркиби он алоқамандии манфиатҳои гурӯҳиву фардиро тақозо дорад. Дар масоили муаммоҳои чомеа ва манфиатҳои он миёни чомеашиносон баҳсу талошҳои илмӣ арзи ҳастӣ мекунад ва дар ин росто пайроҳаҳои мухталифи илмӣ-тадқиқотӣ дар доираи мактабҳои илмии гуногун ҳам ташаккул ёфтаанд. Масалан, дар адабиёти иқтисодӣ пайроҳаҳои илмӣ-тадқиқотии англо-саксонӣ (анъанаҳои англисӣ ҳам ном дорад) маъмул аст. Ин мактаб аз назарияҳои илмии А.Смит, Ч.С.Милл ва ғайраҳо ибтидо гирифта, ба методологияи фардпарастӣ (индивидуализм) таъя дорад. Муаммоҳои ҳодисоти шикасти бозор (фиаско-рынок) ва роҳҳои бартараф кардани он дар маърази таҳқиқ қарор гирифтааст. Таъкид мешавад, ки маҳз ба туфайли истехсоли неъматҳои чамъиятӣ бартарафкунии нотавонии бозор сурат мегирад. Ва назарияҳои ин мактаб дар низоми донишҷое, ки таҳти унвони «Назарияи молияи давлатӣ» шакл гирифтааст, арзёбӣ мегардад.

Дар мавриди пажӯҳиши манфиатҳои чомеа ва роҳҳои қонеъ гардонидани он мактаби илмии олмонӣ мақому манзалати хоса дорад. Ин ҷо пажӯҳиши муаммои талабот ва ё манфиати чомеа дар мадди аввал қарор мегирад. Дар воқеъ, таърихан ҳам мардуми олмон ба масоили ташаккули миллат ва чомеасозӣ аҳамияти хоса медиҳанд. Бинобар он, мо низ, бо таъя ба мактаби олмонӣ, чуръат намудем, ки оид ба моҳияти манфиатҳои чомеа ва роҳҳои амалигардии он пажӯҳиши кӯчаке барем.

Олими олмонӣ К.Шмидт барандагони манфиати чомеаро ба се навъ чудо намудааст. Аввал, иттиҳоди одамон, чомеа, дуюм, фардҳои алоҳидаи чомеа ва сеюм, фардҳои алоҳидаи соф.

Пайваста ба ин гурӯҳҳо ақидаҳои иқтисодии олимон, муҳаққиқону муаллифони низ метавон ба се тоифа чудо кард [4, с.233]. Аввалан, аксар муҳаққиқон фарқияти миёни манфиати чомеа ва манфиати фардӣ, аниқтараш мустақилияти ба вуқӯбоии онҳоро таъкид мекунанд. Масалан, А.Шефлее мегӯяд, ки манфиат ва талаботи чомеа мавҷуд аст ва онро «... фардҳои алоҳида наметавонанд таъмин кунанд» [2, с.56]. Ё худ К.Менгер чунин таъкид мекунад, ки иттиҳоди одамон, ки аз маҷмӯи фардҳои алоҳида иборат аст, ҳамчун иттиҳоди том дар худ манфиату табиати хоса дорад ва чун фаъолияти мустақил талаботи умумро инъикос мекунад [2, с.318]. Аз ин лиҳоз, ин манфиати

---

иттиҳодиро набояд бо талаботи фардҳои алоҳида, аъзо ва ҳатто ба маҷмӯи талаботи кулли аъзои он (дастачамъӣ) омехта кард [1, с.27].

Ба ибораи дигар, иттиҳоди одамони гуногун метавонад, аз як тараф, манфиату ҳадафи махсус дошта бошад, ки онҳо аз паи ноил шудан ба он майл доранд ва аз тарафи дигар, ин манфиати гурӯҳӣ аз манфиатҳои алоҳидаи фардӣ, ки ин иттиҳодно ташкил додаанд, фарқ ҳам кунад. Чунин падидахоро, яъне фарқияти манфиати гурӯҳӣ ва ё иттиҳодиро аз манфиати фардӣ дар амалу фаъолияти ниҳодҳое, ки дар ҳаёти иқтисодӣ-иҷтимоии ҷомеа мавҷуд аст, метавон мушоҳида кард. Масалан, ҳадафҳои олии чунин ниҳодҳо – донишгоҳ, мақомоти андозу гумрук, ҳифзи ҳуқуқ ва ғайраҳо аксар вақт дар манфиати фардии аъзои ин гурӯҳҳо комилан инъикос намешаванд. Оё ҳар як устоди донишгоҳ барои тайёр кардани мутахассисони баландихтисос ҷуръат дорад ва ё ин маъсулиятро комилан дарк мекунад? Ё ин ки корчӯӣ ҷуръат дорад, ки дар мақомоти андозу гумрук ва ҳифзи ҳуқуқ бо кадом роҳе набошад, вазифае пайдо кунад? Аммо то чӣ андоза ҳадафи олии ин мақомотро ба иҷро мерасонад ва ё ба барандаи манфиати ҷомеа табдил меёбад, масъалаест, ки воқеъ шудани он аз эҳтимол дур аст. Дар воқеъ, бархе аз кормандони ин ниҳодҳо, пеш аз ҳама, дар бораи манфиати фардӣ ва ғаразҳои худ андеша мекунанд ва бинобар он инъикоси манфиати ҷомеаву давлат дар ин қабил фардҳо дарк ҳам намешавад. Ҳамин тариқ, хулосаи К.Менгер ба назарияе, ки тибқи он ҳодисоти кул метавонад ҳосияти махсусе дошта бошад, ки аз ҳосияти ҷузъҳои он фарқ кунад, тақия мекунад. Чунин гузориши илмӣ ба аслҳои методологияи фардпарастӣ киллоф дорад.

Бар акси ақидаҳои боло, Х.Иехт таъкид мекунад, ки барандаи манфиати ҷомеа дар ҳама ҳолат фардҳои алоҳида мебошанд ва пазируфтани манфиати иттиҳоду коллективҳо чун амалиёти мустақил ба мақсад мувофиқ намебошад [5, с.49], зеро иттиҳоду гурӯҳи одамон, бинобар надоштани маркази зинда, қобилияти худфаъолиятро (зинда монданро) нисбат ба фардҳои алоҳида надоранд. Яъне, иттиҳод бе фаъолияти фардҳо мазмуну мақоми ҳоса надорад.

Гурӯҳи дуҷуми муҳаққиқон мавҷудияти манфиати ҷомеаро эътироф мекунанд, вале онҳо назари худро пеш аз ҳама ба фардиқунонии ин манфиат равона кардаанд. Онҳо таъкид мекунанд, ки маҷмӯъ ва ё иттиҳоди одамон қобилият доранд талабот ва ё манфиати ҷомеаро баррасӣ кунанд. Аммо дарки манфиати ҷомеа ба сатҳи ҳисси ҷомеасозии (миллатсозии) фардҳои алоҳида ва иштироки фаъоли онҳо дар ин кор алоқамандӣ дорад. Маҳз ҳамин гузориш ва дарки моҳияти манфиати ҷомеа дар маҷрои асосии назарияҳои иқтисодӣ ҷой гирифтааст. Илова бар ин, таҳлили талаботи ҷомеа на фақат ба масъалаи таҳқиқи барандагони он равона ва ё маҳдуд бошад, балки омӯзишу таҳқиқи далели мавҷудияти талаботи ҷомеа чун ҳодисоти мустақил низ хеле муҳим аст. Ақидаҳо, ки гӯё маҷмӯъ ва ё иттиҳоди одамон, бинобар паст будани рӯҳияи соф дар онҳо, наметавонанд манфиати ҷомеаро ифода кунанд ва маҳз фардҳои алоҳида қобилият доранд онро эҳсос кунанд, ба андешаи мо, барои инкори мавҷудияти манфиати ҳос ва ё мустақили иттиҳоди одамон асос шуда наметавонад.

---

Дар майдони мубодилои бозорӣ завқу рафтори фардии «инсонии иқтисодӣ»-ро метавон мушоҳида ва муайян кард. Аммо фардишавии манфиати ҷомеа бозор ва фишангҳои он наметавонад ба иҷро расонад ва муайян кунад. Бинобар он, дарёфти фишангҳои муайянқунии таҷассуми манфиатҳои ҷомеа дар фардҳо пажӯҳишу фаъолияти алоҳидаро тақозо мекунад: таҳқиқи ташаккул ва актуализатсияи талаботи ҷомеа соҳаи мустақили пажӯҳиш ба ҳисоб меравад [8, с.93].

Ақидаҳои гурӯҳи сеюми муаллифон оид ба моҳияти манфиатҳои ҷомеа аз ақидаҳои гурӯҳи муҳаққиқони дар боло зикршуда чандон фарқи назаррас надоранд ва хонанда мушкилии ин фарқиятро дарк менамояд. Масалан, А.Вагнер чунин менависад: «Ин чунин талабот (талаботи ҷомеа), ки фардҳо ҳамчун аъзои иттиҳоди инсонӣ онро дарк менамоянд ва новобаста аз хоҳиш ва ё интиҳоби озоди худ шомил мешаванд. ... ин талаботест, ки бидуни қонешавӣ аз он ҳаёти ҳамзистии ҷомеа, иттиҳод, алоқаҳои мутақобилаи иқтисодии фардҳо, ки эътимоду хоҳиши ботинӣ доранд, ғайриимкон аст» [7, с.189]. Агар ин ақидаро ба ақидаҳои гурӯҳи дууми муаллифон тақозо намоем, пас мувофиқати онро метавон дарёфт.

Иқтисодчиёни австриягӣ, итолиёвӣ ва шведӣ ҷуръат карданд, ки анъанаҳои илмӣи англисӣ, яъне методологияи фардпарастиро дар баёни манфиату неъматҳои ҷамъиятӣ идома диҳанд ва пулери миёни комёбиҳои мактаби олмонӣ ва назарияи маржиналистӣ бунёд кунанд. Масалан, дар модели назариявии Е.Линдал манфиати ҷомеа дар раванди истеъмоли ҳамҷоя ва ё коллективии неъматҳои ҷамъиятӣ ҳазм мешавад. Дар воқеъ, Е.Линдал ҳамон талаботро ҷамъиятӣ эълон менамояд, ки агар дар фардҳои ҷомеа нисбат ба ин неъматҳо талабот бошад ва ё пайдо шавад. Талаботи ҷамъиятӣ ҳосияти иттиҳодӣ дорад, ба он маъно, ки аъзои иттиҳод ба ин талаботи ҷомеа унс гирифтаанд ва ба он неъматҳо ниёз доранд [4, с.351].

Аксари иқтисодчиён дар мавриди таҳқиқи неъматҳои ҷамъиятӣ ба назарияи нафънокии ақал такя кардаанд. Онҳо таъкид мекунанд, ки талабот ба неъматҳои ҷамъиятӣ низ ба завқу ниёзи фардҳо алоқамандӣ дошта, ҳаҷми онҳо бо роҳи овоздиҳӣ ва раёйпурсӣ муайян карда мешавад. Пас ин ҷо, аслҳои баробарии нарху нафънокии ақалли неъматҳо бояд истифода шаванд ва бинобар он тафрикабандии нархи неъматҳои ҷамъиятӣ низ зарур аст. Дар ин маврид ҳаҷми истеҳсоли неъматҳои ҷамъиятиро бояд на танҳо бо такя ба овоздиҳандагон муайян кард, балки қореро ба анҷом расонид, то ин ки завқу хоҳиши фардҳои алоҳида дар ин маҷро нақши муҳим дошта бошад ва ҳатто саҳми худро дар тавлиду бунёди неъматҳои ҷамъиятӣ муаррифӣ намояд. Аз ин ҷост, ки тафрикақунонии нархи молҳои ҷамъиятӣ бо гурӯҳбандии андозсупорандагон алоқамандӣ дорад. Яъне, барои ҳар як гурӯҳи андозсупорандагон алоқамандии қавии нархи андозӣ ва нафънокии ақалли неъматҳои ҷамъиятӣ мавҷуд аст. Бинобар он, дар ин алоқамандӣ бояд мувозинати самаранок ҳам арзи ҳастӣ кунад. Ин муаллифонро ба гурӯҳи чорум метавон дохил кард.

Ҳамин тариқ, дар илми иқтисодӣ чандин назарияҳо оид ба мафҳуми манфиату талаботи ҷомеа ҷой доранд. Онҳо ҳарчанд дар ҷавҳари худ як қатор асосҳои заминавӣ арзишҳои илмиро ҷой дода бошанд ҳам, метавон гуфт, ки пайдо

кардани андешаи ягона дар миёни муаллифон кори мушкил аст. Ба ҳар ҳол, аз онҳо мо метавонем се ҷавҳари заминавиरो пайдо намоем: 1) фардпарастӣ – инъикоси манфиатҳои ҷомеа дар завқу хоҳиши фардҳо; 2) эгоизм – бологирии нафъу манфиати фардӣ; 3) истиқлол - озодии фардҳо дар муайян кардани завқу хоҳиши худ. Модели бозори стандартӣ дар ин заминаҳо қарор мегирад. Ин ҷо, ки асосан манфиатҳои ғаразноки фардҳо ва истиқлоли истеъмолгарон арзи ҳастӣ дорад, бинобар он дар мавриди пажӯҳиши неъматҳои ҷамъиятӣ, ки аз тарафи иқтисодчиён ба иҷро мерасад, маҳз дар майдони методологияи фардпарастӣ қарор гирифтани ба бархӯрду мушкилиҳо рӯ ба рӯ мешаванд. Дар сегонаи рафтору тамоилҳои ҷомеа – эгоизм, альтруизм ва манфиати ҷомеа модели анъанавии бозор фақат манфиати ғаразноки субъектҳо аз худ кардааст, ки он манфиати бегонагонро табиатан инкор мекунад. Бинобар он, дар мавриди пайдоиши неъматҳои ҷамъиятӣ ва истифодаи он онҳо ба фарди иррационалӣ табдил меёбанд, яъне, ҳангоми истеъмоли молҳои ҷамъиятӣ ба «фрирайдер» - «туфайлихӯр» табдил меёбанд.

Барои амалигардии манфиатҳои ҷомеаро таҳқиқ намудан моро зарур аст, ки ба назарияҳои неъматҳои ҷамъиятӣ рӯ оварем. Ин назарияҳо низ ба як қатор муаммову мушкилиҳо рӯбарӯ гаштааст. Аввалан, мавҷуд набудани нархи мусбат ба молҳои ҷамъиятӣ ва сипас мӯъҷизаҳои туфайлихӯрӣ наметавонад тавлиди молҳои ҷамъиятиро бидуни талаф ва шароити созиш ба иҷро расонад. Аз тарафи дигар, барандаи мукофоти нобели Ч.Бюкенен таъкид мекунад: «Агар нафънокӣ барои ҳар як (шаҳрванд) фарди ҷомеа ба сифр баробар бошад, пас нафънокӣ барои ҳамаи аъзои ҷомеа низ ба сифр баробар аст» [5, с.48].

Умуман, неъматҳои ҷомеа мардум истеъмол мекунад, бо ибораи П.Самуэлсон, дар ду кутб ҷойгир шудааст: Дар яке молу хизматҳои хусусӣ, ки ба туфайли мубодилаи бозорӣ талаботи фардии ҷомеаро қонеъ мегардонад ва дар кутби дигар, неъматҳои ҷамъиятӣ – молу хизматҳои ҷамъиятӣ, ки бо тариқи умум ё ҳамаҷояи мардум (на фардӣ) истеъмол мешавад. Ҳаҷми тавлиду ҷойгиршавӣ, маҷрои тақсим, бозтақсим ва умуман афзоишу пастравии неъматҳои кутби аввалро, ки асосан манфиатҳои фардии ҷомеаро инъикос мекунад, нерӯю фишанги бозор муайян мекунад. Аммо кутбе, ки дар он неъматҳои ҷамъиятӣ тавлиду ҷойгир ва ба истеъмол равона мегардад, на бо аслҳои бозор, балки бо самтҳои ҷомеасозии мардум, низоми сиёсӣ алоқамандӣ дорад [3, с.74]. Пас, неъматҳои ҷамъиятӣ, ки бо саъю кӯшиши давлат тавлид мешаваду аз тариқи коллективӣ истеъмол мегардад, чун инъикосгари манфиати ҷомеа баромад мекунад.

Ба неъматҳои ҷамъиятӣ, пеш аз ҳама, мудофияи миллӣ, ҳифзу таъмини тартиботи ҷамъиятӣ, идораи давлатӣ, эмкунии аҳоли, таҳсилоти роӣгон, бунёди низоми ягонаи энергетикиву коммуникатсионӣ, пардохти самараҳои манфии берунаи фаъолияти иқтисодӣ ва ҳифзи муҳиту зист, таъмини тавозуни вазъи экологии кишвар, ҷароғонкунонии кӯчаву хиёбонҳо, бунёди боғҳои фарҳангӣ - истироҳатӣ, китобхонаву осорхонаҳо, эҷоди қоидаву қонунҳои фаъолият ва фароҳам овардани фазои мусоид дар ҷомеа ва ғ. дохил мешаванд. П.Самуэлсон нисбати неъматҳои ҷамъиятӣ чунин мегӯяд: «Молро ба он хотир ҷамъиятӣ меномем, ки он дар микдори баробар дар ду ва аз он ҳам зиёд ба вазифаҳои

нафънокӣ ворид мешавад» [8, с.138]. М.Блауг бошад, чунин навиштааст: «Табиати хоси неъматҳои чамъиятӣ дар он аст, ки истеъмоли онҳо метавонад фақат муштарак ва баробар бошад» [4, с.427]. Пас мутобиқи ин муайяниҳо метавон ду хосияти маъмули неъматҳои чамъиятӣ – ғайриистисноӣ ва ғайрирақобатиро дар мавриди истеъмол муайян намуд. Он неъматҳое, ки коми-лан ин ду хосиятро, яъне хосиятҳои ғайриистисноӣ аз истеъмол ва дуум, ғайри-рақобатӣ дар истеъмол дар худ таҷассум намудаанд, чун неъматҳои чамъиятӣ соф арзёбӣ шудаанд. Мазмуни хосияти ғайриистисноӣ дар он аст, ки аз истеъ-моли неъматҳои чамъиятӣ ягон узви ҷомеа берун намеронад ва онҳо бидуни тафриқабандӣ барои истеъмоли кулли мардум равона мегардад. Аз нигоҳи иқтисодӣ бошад, ин хосият аз ҳодисоти имконнопазирии ҷудо кардани «пар-дохтгарон» ва «напардозандагон»-и ин неъматҳо низ бармеояд. Дар воқеъ, дар амалия ва ё ҳаёти ҳамаҷузай мардум истеъмоли неъматҳои чамъиятӣ аз тарафи ҳар як фард, бидуни баррасӣ барои кулли мардум ғайриимкон мебошад. Ба ибораи дигар, ин неъматҳо тақсимнашаванда, яъне бо тариқи фишангҳои нархӣ тақсим кардани онҳо ғайриимкон аст. Масалан, барои он, ки нафъи боғи исти-роҳатӣ-фароғатӣ, осорхона ва ғ. расад ва ё дастраси мардум гардад, ин ҷо тақсими неъматҳо барои ҳар як фард ғайриимкон буда, фақат ба тариқи коллективӣ истеъмол мешаванд.

Хосияти дуум, яъне сифати ғайрирақобатӣ доштани он неъматҳо дар он аст, ки афзоиши нуфузи истеъмолгарони онҳо нафънокии онро барои дигар истеъмолгарон кам намекунад. Масалан, қонуни танзим ба кулли мардуми кишвар дахл дорад, барои тоифаи алоҳидаи ҷомеа қонуни нав тавлид наме-шавад. Чароғаки роҳнамо ва ё нишонаҳои роҳ ба кулли ронандагон дахл дорад ва барои шахси алоҳида чароғак ва ё дигар нишонаҳои иловагии роҳ гузошта намешавад. Яъне, чун мисли майдони бозорӣ рақобат нисбат ба истехсолу истеъмоли ин неъматҳо вучуд надорад.

Ҳамин тариқ, неъматҳои чамъиятӣ ҳамчун ифодагари талаботи ҷомеа ва ё чун шакли ашғардии он баромад мекунад. Талаботи ҷомеа чунин талаботест, ки фардҳои ҷомеа, аъзои он бояд онро амиқ дарк намоянд ва новобаста аз хоҳишу интихоби озоди худ ба он шомил бошанд. Эҳсос намоянд, ки бидуни бунёди он ва қоньгардӣ аз он ҳаёти ҳамзистии ҷомеа, иттиҳод, алоқаҳои тарафайни иҷтимоӣ-иқтисодии фардҳо ғайриимкон аст. Бо ибораи дигар гӯем талаботи ҷомеа дар ботини ҳар як фарди ҷомеа ҷой дорад ё дар он ҷо нухуфта аст. Дар воқеъ, вақте ки рафтору кирдори одамонро дар ҷомеа мушоҳида менамоем, манфиати ҷомеа ва зарурати истехсоли неъматҳои чамъиятиро аксари онҳо дарк кунанд ҳам, аммо дар таркиби амалу фаъолияти худ чандон ҷой намедиханд, зеро амалу фаъолият дар фазои низоми бозорӣ, пеш аз ҳама, ба рушди тамоюли фардӣ, ҳокимии манфиати ғаразноки фардӣ мусоидат кардааст, яъне, чуръати қоньшавии талаботи фардӣ дар маркази фаъолияти одамон ҷой мегирад. Аз ин лиҳоз, маҳз низоми сиёсӣ (на низоми бозорӣ) муайянкунандаи манфиатҳои чамъиятӣ мебошад. Пас, метавон гуфт, ки неъматҳои чамъиятӣ маҳсули низоми сиёсии ҷомеа ва давлатӣ мебошад. Дар маҷрои тавлиди неъматҳои чамъиятӣ давлат на танҳо ба омӯзиши манфиати аъзои ҷомеа така

---

мекунад, балки вай худ неъматхоеро бунёд мекунад, ки манфиатҳои бунёдии миллату ҷомеа ва ҳастии онро инъикос намуда, онро устувор мегардонад.

**Калидвожаҳо:** неъматҳои ҷамъиятӣ, манфиати ҷомеа, низоми бозорӣ, шикасти бозор, фардпарастӣ ва иттиҳодпарастӣ, истифодаи гайриистисноӣ ва гайрирақобатӣ.

#### **Пайнавишт**

1. Абалкин, Л. Смена тысячелетий и социальные альтернативы/ Л. Абалкин. // Вопросы экономики. – М.- 2000. - № 12. - С. 27-40.
2. Беккер, Г., Босков, А. Современные социологические теории / Г. Беккер, А. Босков, - М., 1961. -488с.
3. Белл, Д. Грядущее постиндустриальное общество. Опыт социального прогнозирования/ Д. Белл; [ пер. В.Л. Иноземцев]. – М.: Academia, 1999. - 650 с.
4. Блауг, М. Экономическая мысль в перспективе/ М. Блауг. - М.: Дело, 1994 - 549с
5. Богомолов О. Созидательный потенциал справедливости // Политэконом. – М-1996. - №1. - С. 47-53.
6. Бьюкенен, Дж. Границы свободы. Между анархии и левиафаном/ Дж. Бьюкенен // Вопросы экономики. - М. – 1997. - № 10. - С. 19.
7. Гутман, Г.В., Дигшина, О.Б., Звягинцева, О.П. Общественные блага в транзитивной экономике / Г.В. Гутман, О.Б. Дигшина, О.П. Звягинцева. – М.: ООО «Маркет ДС Корпорейшн», 2004. - 120 с.
8. Рубинштейн, А. Общественные интересы и теория публичных благ/ А.Рубинштейн // Вопросы экономики.- М. - 2007. -№ 10. -С. 90-114.

#### **Reference Literature**

1. Abalkin L. Change of Millennia and Social Alternatives // Issues on Economy. – М.- 2000. - № 12. - P. 27-40.
2. Bekker G., Boskov A.. Modern Sociological Theories / Translation from English. - М., 1961 – p.488.
3. Bell D. Future Postindustrial Society. Experience of Social Prognostication (translated by V.L. Inozemtzev. – М.: Academia, 1999. –650pp.
4. Blaug M. Economic Ideas in Prospect. – М.: Delo (business), 1994. – p.549.
5. Bogomolov O. Creative Potential of Justice // Political economy. – М., 1996. - №1. - pp. 47-53.
6. Buckenen Dj. Boundaries of Freedom. Between Anarchy and Leviathan // Issues on Economy. -М. – 1997. - № 10. - p. 19.
7. Gutman G.V., Digshina O.B., Zvaygintseva O.P. Social Benefits in Transitive Economy// – М.: «Market DC Corporation Ltd», 2004.- 120 pp.
8. Rubinshtein A. Social Interests and Public Benefits Theory // Issues on Economy. - М. - 2007. - № 10. -pp. 90-114.

#### **Интересы общества и общественные блага**

**Ключевые слова:** общественные блага, интересы общества, рыночная система, фиаско - рынок, индивидуализм, сплочённость, нерентабельность, неконкурентность

В данной статье рассмотрен вопрос содержания составляющей части интересов общества. По вопросу определения и распределения благ общества авторы опираются

на анализ научно-исследовательских методов англо-саксонской и немецкой школ. Авторы отметили первостепенное значение исследований немецкой школы, так как эти исследования в большей степени соответствуют модели Восточного общества. В заключении авторы дают выводы по нескольким теоретико-практическим вопросам, которые имеют важное значение для улучшения социально-экономической политики нашего независимого государства.

### ***Interests of Society and Social Benefits***

**Key words:** *social benefits, interests of society, market system, fiasco-market, individualism, consolidation, non-profitability, non-competitiveness*

*The article dwells on the constituent part of the interests of society. As for determination and distribution of benefits, the authors proceed from the analysis of the scientifico-research methods worked out by Anglo-Saxon and German schools. The authors stress the paramount importance of the explorations done by the German school because the latter correspond to the model of the Oriental society to the greatest extent. In conclusion the authors make inferences on several theoretico-practical issues being of important significance for an policy improvement of social-economic of our independent state.*

#### ***Роҷеъ ба муаллифон:***

*Ашӯров Умедҷон, аспиранти кафедраи назарияи иқтисодии Донишгоҳи давлатии ҳуқуқ, бизнес ва сиёсати Тоҷикистон (Ҷумҳурии Тоҷикистон, ш. Хучанд)  
e-mail: [ashurov.umed@inbox.ru](mailto:ashurov.umed@inbox.ru)*

*Нурбоев Набиҷон Мӯминович, унвонҷӯи кафедраи маркетинг-агробизнеси Донишгоҳи давлатии ҳуқуқ, бизнес ва сиёсати Тоҷикистон (Ҷумҳурии Тоҷикистон, ш. Хучанд), e-mail: [Nurboev\\_nabijon\\_1985@mail.ru](mailto:Nurboev_nabijon_1985@mail.ru)*

#### ***Сведения об авторах:***

*Ашуров Умеддҷон, аспирант кафедри эҷономическoй теoрии Таджикского государственного университета права, бизнеса и политики (Республика Таджикистан, г. Худжанд) e-mail: [ashurov.umed@inbox.ru](mailto:ashurov.umed@inbox.ru)*

*Нурбоев Набидҷон Муминович, соискатель кафедри маркетинга-агробизнеса Таджикского государственного университета права, бизнеса и политики (Республика Таджикистан, г. Худжанд) e-mail: [Nurboev\\_nabijon\\_1985@mail.ru](mailto:Nurboev_nabijon_1985@mail.ru)*

#### ***Information about the authors:***

*Ashurov Umeddjohn, post-graduate student of the department of the theory of economy under the Tajik State University of Law, Business and Politics (Tajikistan Republic, Khudjand), e-mail: [ashurov.umed@inbox.ru](mailto:ashurov.umed@inbox.ru)*

*Nurbojev Nabijohn Muminovich, aspiring Degree Candidate of the department of agrobusiness marketing under the Tajik State University of Law, Business and Politics (Tajikistan Republic, Khudjand), e-mail: [Nurboev\\_nabijon\\_1985@mail.ru](mailto:Nurboev_nabijon_1985@mail.ru)*